

80-річчя
члена-кореспондента НАН України
Ю.М. СЕНЬКОВСЬКОГО

20 квітня виповнилося 80 років відомому вченому в галузі палеоокеанографії, седиментології, генетичної літології та мінералогії осадових порід членові-кореспондентів НАН України Юрію Миколайовичу Сеньковському.

Ю.М. Сеньковський народився в 1931 р. у Львові. Після закінчення в 1955 р. геологорозвідувального факультету Львівського політехнічного інституту залишився працювати на кафедрі петрографії та мінералогії, якою керував відомий петрограф академік АН України Л.Г. Ткачук. Від 1959 р. наукова діяльність Юрія Миколайовича пов'язана з Інститутом геології і геохімії горючих копалин, де він нині очолює відділ седиментології провінцій горючих копалин. У 1997 р. його обрано членом-кореспондентом Національної академії наук України.

Фундаментальні роботи Ю.М. Сеньковського заклали теоретичні підвалини створення і розвитку в Україні пріоритетного наукового напрямку «Геологічна палеоокеанографія давніх континентальних окраїн Світового океану та їхні корисні копалини». Останніми роками вчений обґрунтував доцільність виділення нової теоретичної дисципліни — апвелінгової геології. Її головні розділи — генеза давніх і сучасних апвелінгових формацій Світового океану; океанічні безкисневі події та

їхня роль у формуванні нафто- і фосфоритноносних товщ; геологія апвелінгових вуглецьмісних і фосфатноносних осадовопородних систем психозою (гіпотетичні аспекти).

Основні проблеми, висвітленню яких присвячено літологічні і мінералого-петрографічні роботи Юрія Миколайовича:

- фізико-хімічні процеси розчинення і фосилізації скелетних решток організмів з кременевою функцією (губок, радіолярій, діатомей, силікофлагелат);
- кінетика трансформації мінеральних фаз осадового біогенного кремнезему впродовж фанерозою;
- умови формування кременистих, глауконіто- і фосфатноносних порід, різнотипних родовищ фосфоритів у докембрії та пізньому фанерозої на південному схилі Східноєвропейської платформи;
- головні закономірності еволюції кремєнагромадження і фосфоритоутворення в історії Землі.

Ю.М. Сеньковський — автор і співавтор близько 300 друкованих праць, зокрема 17 монографій, кількох літолого-палеоокеанографічних мап Європи (крейдовий період) й атласів «South-West Border of the East European Platform. Lithologic-paleogeographical map», «Атлас литолого-палеогеографических карт СССР».

Дослідження вченого стали істотним внеском у концепцію біогенного походження силіцитів, яка домінує в сучасній геологічній літературі. У контексті з'ясування генези кременистих утворень Юрій Миколайович зробив вагомий здобуток: він, на основі результатів власних геологічних і літологічних спостережень та експериментального вивчення речовинного складу і мікроструктури кременистих порід південного заходу Східноєвропейської платформи, а також найновіших даних геолого-океанологічних досліджень, зробив важливі теоретичні узагальнення, створив седиментологічну і літогенетичну моделі походження силіцитів, що включають біогенну седиментацію кремнезему і його постседиментаційну трансформацію в земній корі. Ювіляр розробив літолого-генетичну класифікацію кременистих порід, де вперше у вітчизняній літологічній науці введено терміни «явнобіогенні» і «криптобіогенні» силіцити.

Логічним узагальненням усього комплексу мінералого-петрографічних і літогенетичних досліджень, які провів у 60–70-х рр. Ю.М. Сеньковський, стала докторська дисертація «Літологія силіцитів мезо-кайнозою південного заходу Східно-Європейської платформи» (1975). У найбільш узагальненому вигляді її результати викладено в окремій монографічній роботі «Літогенез кременистих толщ юго-запада ССРСР».

Наукові інтереси вченого не обмежуються тільки детальним вивченням кременистих відкладів. Частиною його праць присвячено мінералого-петрографічній і літолого-генетичній характеристиці глауконіто- і фосфоритноносних товщ. Слід зазначити, що в 1994 р. за монографію «Фосфорити Запада України» його вистоєно премії ім. В.І. Вернадського НАН України. У цій роботі та деяких статтях Ю.М. Сеньковський розвиває концепцію фосфорогенезу вендського і крейдового періодів. У своїй палеоокеанографічній моделі седиментогенезу альб-сеноманської кременисто-теригенної фосфат-вугле-

цевої товщі він уперше показав зв'язок Східноєвропейського епіконтинентального моря з динамічною системою океану Тетіс, що підтверджує апвелінгову природу цих відкладів.

Праці Юрія Миколайовича стали революційними для регіональної геології південно-західної частини Східноєвропейської платформи, Карпатського складчастого поясу, суттєво вплинули на уявлення про їхню нафтогазоносність. Він уперше представив цей надзвичайно складний із геологічного погляду регіон як давню континентальну окраїну океану Тетіс, що відкрило нові можливості і підходи в його геологічному вивченні.

Оригінальні піонерські ідеї Ю.М. Сеньковського в галузі геологічної палеоокеанографії лягли в основу нової концепції геологічного розвитку регіону у фанерозої, яка принципово змінила уявлення про умови утворення платформних і флішових відкладів, їхній взаємозв'язок у просторі й часі, можливості формування і знаходження в них покладів вуглеводнів та інших корисних копалин.

В останні роки під керівництвом ученого розробляють проблему «Безкисневі події як один з визначальних факторів формування нафтогазоносних комплексів». За результатами досліджень у цьому аспекті підготовлено до друку монографію «Безкисневі події океану Тетіс. Карпато-Чорноморський сегмент». Вона розвиває уявлення про палеоокеанографію регіону з погляду найсучасніших знань про океанський аноксичний седиментогенез і зосереджується на хімічній палеоокеанографії Карпато-Чорноморського сегмента океану Тетіс.

Численні наукові здобутки Ю.М. Сеньковського було відзначено присвоєнням почесного звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (2009).

Наукова громадськість, колеги, друзі щиро вітають Юрія Миколайовича з ювілеєм, зичать здоров'я, невичерпної енергійності і нових відкриттів.